

6. *Ibid.* — Art. 12. — P.9. — (Рада ЄС). — Режим доступу: <http://www.consilium.europa.eu/eudocs/cmsUpload/cg0001reolen.pdf>.

7. *Там само.* — Art. 14. — P.10.

8. *Ibid.* — Art. 16. — P. 12. — (Рада ЄС). — Режим доступу: <http://www.consilium.europa.eu/eudocs/cmsUpload/cg0001reolen.pdf>.

9. *Leahy P.* Lisbon: Yes vote is still ahead despite No gains [Електронний ресурс] / Pat Leahy // Інтернет-газета «The Sunday Business Post». — 2008. — 27 January. — Режим доступу: <http://www.sbpost.ie/post/pages/p/story.aspx-qqqt=NEWS-qqqs=news-qqqid=33567-qqqx=1.asp>

10. *Чернышев И.* А что скажут ирландцы? / И.Чернышев // Інтернет-журнал «Вся Европа.ру». — 2007. — №12 (17). — Режим доступу: http://alleuropa.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=499

УДК 327.5(477)

П. Жовніренко,

кандидат технічних наук,
голова Правління Центру стратегічних досліджень,
докторант кафедри політології НаУКМА

ЄВРОАТЛАНТИЧНА ШАХІВНИЦЯ УКРАЇНИ: ЧИ МОЖЛИВА ПЕРЕМОГА БЕЗ ПЕРЕМОЖЕНИХ?

Стаття присвячена дослідженню проблематики перспектив членства України в Північноатлантичному альянсі. Відзначаючи, що сприятливий час для відносно спокійного входження в НАТО українською елітою безповоротно змарновано, внаслідок чого активізація зусиль з отримання ПДЧ лише провокує внутрішньополітичні конфлікти і посилює зовнішній тиск, автор пропонує і обґрунтовує ідею «умовного нейтралітету» України.

Ключові слова: Україна, НАТО, Росія, ПДЧ, еліти, уряд, нейтралітет.

Жовніренко П. Евроатлантическая шахматная доска Украины: возможна ли победа без побежденных?

Статья посвящена исследованию проблематики перспектив членства Украины в Североатлантическом альянсе. Отмечая, что благоприятное время для относительно спокойного вхождения в НАТО украинской элитой безвозвратно утрачено, вследствие чего активизация усилий по получению ПДЧ лишь провоцирует внутривнутриполитические конфликты и усиливает внешнее давление, автор предлагает и обосновывает идею «условного нейтралитета» Украины.

Ключевые слова: Украина, НАТО, Россия, ПДЧ, элиты, правительство, нейтралитет.

Jhovnirenko P. Euroatlantic Chessboard of Ukraine: Is the Victory without Vanquished Possible?

The article deals with the problems of Ukrainian membership prospects in the North Atlantic Treaty Organization. The author states that the favorable time for Ukraine for an easy and calm joining the NATO is over for what the Ukrainian elite is to blame. The active effort to obtain the status of preparation for membership in the NATO only provokes internal political conflicts and strengthens the external pressure. The author sets forth and substantiates the idea of “conditional neutrality” of Ukraine.

Key words: Ukraine, NATO, Russia, elite, government, neutrality.

В українському експертному середовищі не вщухає дискусія щодо членства в НАТО. На жаль, розмови точаться лише навколо двох взаємовиключних варіантів: або вступ до НАТО, або збереження позаблоковості. Є й такі, хто взагалі уникає будь-яких згадок про військово-політичний вектор розвитку держави, утверджуючи її в апіорі програтійній позиції об'єкта у нинішній геополітичній грі. Саме «утверджуючи», бо суб'єктом вона перестала бути ще раніше через зливу слів і краплю справ. Детально на цьому я тут не зупинятимуся, як не описуватиму й саму гру, що останнім часом — особливо після війни у Грузії і напередодні грудневого саміту НАТО — значно поживалась і радикалізувалася. Коротко тільки нагадаю, що основних гравців, як відомо, троє: Брюссель, Вашингтон, Москва — і їх позиції сьогодні досить різні. Якщо Вашингтон виступає за якомога швидше прийняття України до Північно-Атлантичного Альянсу, то Москва налаштована категорично проти цього, а Брюссель гарячково шукає варіант компромісу між виконанням своїх обіцянок Україні, небажанням погіршити стосунки із Росією і прагненням зберегти єдність всередині блоку.

Проте найбільша і визначальна проблема — і це постійно підкреслюється по обидва боки Атлантичного океану — знаходиться все ж в Україні, і ця проблема м'яко називається відсутністю консенсусу або простіше і зрозуміліше — недостатньою підтримкою ідеї вступу до НАТО українською політичною елітою. Фактично, лише Президент і його блок «НУНС» є єдиними хоча б вербальними промоутерами цієї ідеї (про реальні дії у цьому напрямку говорити не доводиться). Жодна інша рейтингова політична сила навіть не згадує у своїх програмах євроатлантичну інтеграцію [1]. У підсумку, населення залишається непоінформованим щодо як реальної природи Північно-Атлантичного Альянсу та його місії, так і переваг для України та її громадян у разі набуття членства. В умовах інформаційного вакууму з боку атлантистів масами продовжують володіти старі радянські уявлення, систематично і масово регенеровані ЗМІ, у першу чергу телебаченням [2].

Більшість населення продовжує негативно ставитися до ідеї вступу в НАТО. Причому, як доводять усі соціологічні опитування, противники і прихильники вступу до НАТО не розсіяні рівномірно по всій території України, а досить чітко розподілені за партійно-регіональним принципом: «проатлантичій» Захід та «антинатівський» Схід [3].

Політична криза стала перманентною і не має шансів на вщухання принаймні до наступних виборів. Навіть найбільші прихильники України за кордоном просто розводять руками, спостерігаючи загострення міжособистісного протистояння між Президентом та Прем'єр-міністром. Додамо до цього суттєві і навряд чи сприятливі для України геополітичні зрушення, спричинені останньою кавказькою війною.

У цих умовах стає зрозумілим, що у грудні Україні ПДЧ наданий не буде. І за нинішніх обставин, як не парадоксально, є вагомі підстави вітати це майбутнє рішення. Для того, щоб переконатися у цьому, досить відповісти на кілька питань:

1. Якщо метою членства в НАТО є стабілізація політичної ситуації та закріплення демократичного шляху розвитку країни, то чи сприятиме досягненню цієї цілі надання Україні ПДЧ в умовах жорсткого політичного протистояння сил та їх лідерів, що діаметрально протилежно налаштовані щодо зовнішньополітичних орієнтирів?

2. Якщо іншою метою євроатлантичної інтеграції є гарантування суверенітету і територіальної цілісності держави, то чи наблизимося ми до неї за цілком передбачуваної реакції відомих внутрішніх і зовнішніх сил у період між отриманням ПДЧ і вступом до НАТО?

3. Чи готова Україна до жорсткого політичного, дипломатичного, інформаційного і, не виключено, військового протистояння сам-на-сам з Росією у той самий період, беручи до уваги, з одного боку рішучість північного сусіда, його тотальну перевагу в інформаційних можливостях, а з іншого – обачливість Заходу, внутрішньополітичну двовекторність та далекий від ідеального стан наших збройних сил?

І останнє питання — як ілюстрація до трьох попередніх. У серпні в Грузію, за повідомленнями ЗМІ, в обозі російських танкових колон в'їхав і Ігор Гіоргадзе, колишній міністр держбезпеки Грузії, що проживає нині в Росії, для формування «уряду національної єдності». Йому цього не вдалося зробити в основному з однієї причини: не знайшлося нікого з грузинської політичної еліти, навіть з числа непримиренних ворогів М.Саакашвілі, хто б погодився увійти в «уряд». Питання: якщо гіпотетично екстраполювати ситуацію на нинішню Україну — вона мала б той же результат?

Думаю, в неупередженого і обізнаного читача буде одна відповідь на всі поставлені вище питання: «ні».

Сприятливий час для відносно спокійного входження України в НАТО безповоротно змарновано. Не будемо з'ясовувати далі причини, оцінювати дії чи бездіяльність влади, взаємовідносини між Ющенко та Тимошенко, позиції та поведінку Росії, Німеччини й Заходу в цілому — сприймімо все це як даність, як факт і як фактор.

Не шукатимемо винних — займемося натомість пошуком виходу.

На мій погляд, у нинішній ситуації Україна має лише два варіанти отримання реальних гарантій безпеки.

Перший — це швидке, «миттєве» прийняття її до Альянсу без ПДЧ для того, щоб максимально скоротити період входження, а отже, і період уразливості та незахищеності. Подібна процедура пропонувалася відомим американським дослідником С.Ларрабі ще у 1994 р. Теоретично можна організувати одномоментну реалізацію процедури вступу України всіма

членами НАТО. На практиці ж через розбіжності серед них щодо доцільності такого кроку ймовірність цього варіанта близька до нуля.

Другий варіант я б назвав «умовним нейтралітетом» і суть його полягає у наступному.

Пропонується укласти тристоронню угоду між Україною, Організацією Північноатлантичного договору (НАТО) і Організацією договору про колективну безпеку (ОДКБ) з наступними основними пунктами:

1. Україна зобов'язується розвиватися як нейтральна і демократична держава.

2. Обидва блоки і держави-члени зобов'язуються поважати незалежність і територіальну цілісність України, гарантують невтручання в її внутрішні справи, утримуються від будь-яких форм тиску щодо неї.

3. Кожен з блоків у найкоротші після підписання угоди терміни здійснює всі процедури, необхідні для прийняття України до його складу як повноправного члена.

4. У разі невиконання одним з блоків зобов'язань по п.2 Угоди Україна звільняється від зобов'язань по п.1 та отримує право бути негайно прийнятою до іншого блоку як повноправний член.

Із заперечень щодо такого варіанту найбільш суттєвими є такі.

Перше — «Нейтралітет — далеко не краща і не найдешевша форма забезпечення безпеки держави». Згоден. Але народ завжди правий — принаймні у кожен конкретний період його історії. Якщо він *зараз* вважає, що колективна безпека державі не потрібна — він мусить бути готовий до забезпечення її безпеки з усіма похідними витратами.

Друге заперечення звучить як «проголошення нейтралітету — це відмова від курсу на вступ до НАТО». Але ж, по-перше, ми кілька років, як де-факто відмовилися від цього курсу. По-друге, нам цей вступ гарантовано «не світить» у найближчий період, а значить, ми гарантовано, якщо не створимо «резервної системи захисту», на цей період опинимося у зоні, колір якої з високою ймовірністю може змінитися з сірого на червоний.

І, нарешті, останній закид: «Постійний нейтралітет — це відмова не лише від євроатлантичної, а й від європейської інтеграції». По-перше, ніхто не говорить про «постійний нейтралітет». За умовами пропонованої угоди, якщо їх уважно почитати, абсолютно чітко впливає, що Україна буде зобов'язана залишатися нейтральною лише до моменту невиконання одним з блоків чи його державою-учасницею зобов'язань «поважати незалежність і територіальну цілісність України, гарантувати невтручання в її внутрішні справи, утримуватися від будь-яких форм тиску щодо неї». Але, втім, з цього також випливає, що, в принципі, нейтралітет України може стати й постійним, якщо усі наші партнери по угоді захочуть цього і зроблять відповідні довгострокові і дієві корективи у своїй політиці щодо України.

Підсумовуючи, можна сказати, що вищезазначений варіант, на мій погляд, допоміг би вирішити декілька проблем:

1. Усунути суперечності усередині НАТО з «українського питання».
2. Не погіршувати далі стосунки Росії з Європою, США, Україною.
3. Не піддавати Україну загрозі розколу по лінії електоральних переваг, яка у разі отримання ПДЧ виглядає високоймовірною.
4. Забезпечити Україні зовнішньополітичну стабільність та невторчання у внутрішні справи як необхідні умови для ефективнішого руху по шляху демократичних перетворень.

Однак, найголовніше — підписання такого договору сприяло б забезпеченню національних інтересів усіх без винятку учасників, оскільки всі вони виявилися б переможцями у «грі», українська шахівниця не ризикувала б бути роздертою навпіл і з зони протистояння швидко перетворилася б на фактор стабілізації відносин між Сходом та Заходом. Ставлення ж наших близьких і далеких партнерів як до ідеї, так і до її втілення чітко висвітлило б їх реальні, а не декларовані наміри.

Література

1. *Угринчук І.* Аналіз передвиборчих програм «Нашої України», БЮТ, СПУ, КПУ та Партії регіонів — <http://www.pravda.rv.ua/analitica/programs.html>
2. *Хмелько В.* Через що політикам вдається розколювати Україну // Дзеркало тижня. — 2006. — № 24 (603).
3. *Якби* наступної неділі відбувався референдум щодо вступу України до НАТО, як би Ви проголосували? (динаміка, регіональний розподіл, 2002–2008) — http://razumkov.org.ua/poll.php?poll_id=116.

УДК 327(44)

*О. Мітрофанова,
кандидат політичних наук,
старший науковий співробітник
Інституту світової економіки і
міжнародних відносин НАН України*

ПОЛІТИЧНИЙ ВИМІР ФРАНЦУЗЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ВІДНОСИН

Стаття присвячена дослідженню політико-дипломатичних аспектів двосторонніх міждержавних взаємин Франції та України. Аналізуючи законодавчу базу, візити на найвищому рівні, міжпарламентське співробітництво, діяльність українського посольства в Парижі, автор намагається визначити основні проблеми франко-українських відносин. У висновках зазначається, що франко-українські взаємини поки що не відповідають потенціалу обох країн.